

DOCUMENTATIENOTA

CRB 2018-0612

Economisch beleid op basis van vooruitzichten

CCE
Conseil Central de l'Economie
Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
CRB

Documentatienota

Economisch beleid op basis van vooruitzichten

Contactpersonen:
Stephen Renders
stere@ccecrb.fgov.be
Céline Mouffe
celinemouffe@ccecrb.fgov.be

Inhoudsopgave

1	Politieke uitdagingen t.a.v. de potentiële groei: vergelijking MLT en scenario SCV	4
1.1	Uitdagingen inzake werkgelegenheid	4
1.2	Uitdagingen inzake productiviteit	5
2	Houdbaarheid van de Belgische groei: overheidsfinanciën en lopende rekening	6
2.1	Overheidsfinanciën	6
2.2	Lopende rekening	7
3	Conclusies	9
4	Bibliografie	10

Lijst tabellen

Tabel 1-1:	Macro-economische projectie van het bbp, de werkgelegenheid en de arbeidsproductiviteit, 1990-2060 , scenario van juli 2017 (1) en verschil t.o.v. het scenario van juli 2016 (2) (gemiddelde jaarlijkse reële groei, in %)	4
Tabel 1-2:	Componenten van de werkgelegenheid, 1996-2060, scenario van 2017 (1) en verschil t.o.v. het scenario van 2016 (2) (in %)	5
Tabel 1-3:	Ontwikkeling componenten van de productiviteit, 1990-2060, scenario's van 2017(1) en 2016 (2) (gemiddelde jaarlijkse groei)	6
Tabel 2-1:	Ontwikkeling van het structureel vorderingensaldo volgens de MLT en het stabiliteitsprogramma, scenario's van 2017 (1) en 2016 (2) (in procent van het bbp)	7

Lijst grafieken

Grafiek 2-1:	Het lopend saldo in België, 1996-2022, scenario's van 2017 (1) en 2016 (2) (in % bbp, volgens de betalingsbalans, BPM5 en BPM6)	7
Grafiek 2-2:	Verdeling van het lopend saldo in België, 2016-2022 (in % van het bbp).....	8
Grafiek 2-3:	Ontwikkeling van het marktaandeel van de Belgische uitvoer (1996 = 100)	8

Inleiding

De leden van de CRB onderschrijven drie economische doelstellingen die gelijktijdig moeten worden nagestreefd: een hoge werkgelegenheidsgraad, een hoog niveau van sociale samenhang en de verbetering van de levensstandaard. Daarbij moet de houdbaarheid van de overheidsfinanciën en een evenwichtige lopende rekening van de betalingsbalans op lange termijn worden verzekerd.

Dit komt o.a. tot uiting in het recentste verslag werkgelegenheid en concurrentievermogen (CRB, 2017) waarin de sociale gesprekspartners de ontwikkelingen op deze vlakken opvolgen en hier een aantal aandachtspunten rond formuleren. Aldus wordt de aandacht er gevestigd op het belang van een hogere werkgelegenheidsgraad in België ter verhoging van de levensstandaard en van de sociale cohesie. Samen met een voldoende hoge productiviteitsgroei moet dit ook zorgen voor een verhoging van de potentiële groei die op zijn beurt van essentieel belang is om de houdbaarheid van de overheidsfinanciën te waarborgen. Daarbij wordt opgemerkt dat de hogere binnenlandse vraag die bij een toename van de potentiële groei hoort, moet evolueren op een manier dat het evenwicht van de lopende rekening behouden wordt.

Deze verschillende factoren worden onderworpen aan bijzondere uitdagingen in het licht van de vergrijzing. Die beïnvloedt immers economische variabelen zoals het arbeidsaanbod en de samenstelling van de binnenlandse vraag en tegelijkertijd legt ze een druk op de overheidsuitgaven, i.h.b. via de uitgaven aan gezondheidszorg en pensioenen, wat een voldoende hoge potentiële groei ter financiering van deze uitgaven vereist.

In het referentiescenario van de studiegroep voor de vergrijzing (ScV) wordt een economische context beschreven voor de periode tot 2060. Net zoals de Ageing Work Group van de Europese Commissie, die de financiële vooruitzichten op lange termijn vastlegt van de lidstaten, houdt de ScV rekening met recente regeringsbeslissingen zoals de pensioenhervormingen. Bovendien hanteren beide scenario's dezelfde hypothese t.a.v. de productiviteitsgroei op lange termijn. De berekeningen van de Ageing Working Group dienen als input bij de vastlegging, in het kader van het stabiliteitspact, van de 'Medium-Term Budgetary Objectives' die gezonde overheidsfinanciën doorheen de economische cyclus moeten waarborgen. Het scenario van de ScV biedt dus een norm voor de ontwikkelingen op lange termijn van de verschillende factoren die voor de sociale gesprekspartners van belang zijn. Voor de ontwikkeling over de eerstkomende vijf jaar vertrekt het scenario van de *Economische middellangetermijnvooruitzichten* (MLT), waarin het federaal planbureau (FPB) op verzoek van de CRB een projectie maakt van de belangrijkste variabelen inzake macro-economische politiek. Door deze projectie op middellange termijn, die geen wijzigingen veronderstelt in het (aangekondigde) overheidsbeleid, te confronteren met de doelstellingen op lange termijn, krijgen we een beeld van de nodige inspanningen.

Uit de vergelijking van de MLT met het scenario van de ScV van 2016 (CRB, 2017b), bleek dat er belangrijke uitdagingen zijn t.a.v. het Belgisch concurrentievermogen. Aldus zou de potentiële groei volgens het scenario van de ScV sterk moeten stijgen t.o.v. de groei op middellange termijn bij ongewijzigd beleid. De twee hefboomen om de potentiële groei op te trekken, m.n. de potentiële werkgelegenheid en de productiviteit, kennen daarbij specifieke moeilijkheden. Aldus veronderstelt de ScV een zeer gunstige impact van de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd op de toekomstige activiteitsgraad. De noodzakelijke toename van de structurele arbeidsproductiviteit zou een ommekeer betekenen t.o.v. de voortdurende daling over de voorbije decennia. Ook voor wat betreft de overheidsfinanciën zouden er aanzienlijke inspanningen moeten geleverd worden om het structurele begrotingssaldo te doen aansluiten bij het traject dat volgens de Europese Commissie noodzakelijk is voor een gezonder begrotingspositie doorheen de economische cyclus.

Inzake het Belgisch lopend saldo zouden er zich niet onmiddellijk problemen stellen maar er moet op worden gelet dat de hogere binnenlandse vraag die gepaard zou gaan met een verhoging van de potentiële groei niet leidt tot een achteruitgang van de lopende rekening.

We zagen dus dat er aanzienlijke inspanningen nodig zijn om de Belgische economie te doen aansluiten bij het referentiescenario van de SCV. In het onderstaande verslag bekijken we hoe de kloof tussen de MLT en het referentiescenario van de SCV zich inmiddels heeft ontwikkeld. Om te kunnen inschatten in welke mate de Belgische context het afgelopen jaar is verbeterd voor de middellange en lange termijn, vergelijken we daarbij ook de MLT van 2017 met deze van 2016. Deze vergelijking dient echter voorzichtig te worden geïnterpreteerd. De Hermes-versie van 2017 werd immers volledig herschat, niet enkel vanwege de integratie van de nationale rekeningen 2015, maar ook als gevolg van de integratie van nieuwe input-outputcoëfficiënten.

1 Politieke uitdagingen t.a.v. de potentiële groei: vergelijking MLT en scenario SCV

Net zoals in het verslag van 2016 gaat het referentiescenario van de SCV in 2017 uit van een jaarlijkse groei van het potentieel bbp met 1,7% op lange termijn (Tabel 1-1). Dit betekent een gevoelige toename t.o.v. de waargenomen groei sinds 2009 en t.o.v. de voorziene groei in de periode 2017-2022. We zien wel dat het potentieel bbp volgens de recentste MLT zou toenemen tot jaarlijks gemiddeld 1,3% over de periode 2017-2022 wat een verbetering is t.o.v. de 1,2% die in 2016 was voorzien over de periode 2016-2021.

Deze geringe toename van het potentieel bbp op middellange termijn zou echter te danken zijn aan een hogere groei van de potentiële werkgelegenheid, terwijl het groeitempo hiervan net sterk zou afnemen op lange termijn. Dat betekent dat de stijging van het potentieel bbp op lange termijn hoofdzakelijk moet worden gerealiseerd door een sterkere toename van de structurele arbeidsproductiviteit, nl. tot een jaarlijks groeiritme van 1,5%. De jaarlijkse groei hiervan zou over de periode 2017-2022 gemiddeld slechts 0,6% bedragen. We zien dus een heel grote uitdaging in het optrekken van de structurele arbeidsproductiviteit in de komende jaren.

Tabel 1-1: Macro-economische projectie van het bbp, de werkgelegenheid en de arbeidsproductiviteit, 1990-2060 , scenario van juli 2017 (1) en verschil t.o.v. het scenario van juli 2016 (2) (gemiddelde jaarlijkse reële groei, in %)

	1990-1999	2000-2008	2009-2016	2016-2021 MLT 2016	2017-2022 MLT 2017	2023-2040 (SCV)		2041-2060 (SCV)	
						(1)	(1) - (2)	(1)	(1) - (2)
Effectief bbp	2,2	2,2	0,8	1,5	1,5	1,4	-0,1	1,7	0,0
Potentieel bbp	2,4	2,0	1,2	1,2	1,3	1,4	-0,1	1,7	0,0
Potentiele werkgelegenheid (in uren)	0,6	0,8	0,7	0,5	0,6	0,2	0,0	0,2	0,0
Structurele arbeidsproductiviteit	1,8	1,2	0,4	0,7	0,6	1,4 ¹	0,0	1,5	0,0

¹ Tussen 2023 en 2035 zou de productiviteitsgroei gestaag aantrekken van 0,7% tot 1,5%.

Bronnen: FPB (MLT) en SCV (jaarlijks verslag)

1.1 Uitdagingen inzake werkgelegenheid

De werkgelegenheid heeft een belangrijke impact op de economische groei en op de overheidsfinanciën. De werkgelegenheid wordt bepaald door de bevolking op arbeidsleeftijd en door het aandeel van werkenden binnen deze bevolking, i.e. de werkgelegenheidsgraad. De sociale partners hechten belang aan een hoge werkgelegenheidsgraad omdat deze bijdraagt tot de sociale cohesie en de koopkracht.

Tabel 1-2 toont dat er een verbetering van de werkgelegenheidsgraad wordt verwacht op middellange termijn, met een significante verbetering t.o.v. wat in de MLT van 2016 werd verwacht. Deze verbetering zou hoofdzakelijk te danken zijn aan een daling van de werkloosheidsgraad. De SCV veronderstelt een verdere daling van de werkloosheidsgraad met 1 procentpunt tussen 2022 en 2029 om te belanden op 7%. Dit is aanzienlijk lager dan wat de voorbije decennia werd opgetekend en dus niet vanzelfsprekend.

Ook de Europese Commissie heeft een duidelijke doelstelling vastgelegd voor wat betreft de werkgelegenheidsgraad. In het kader van de EU2020-strategie zou deze in België moeten toenemen tot 73,2% in 2020¹. Ondanks de verbetering van de verwachte werkgelegenheidsgraad in de recentste MLT, zou deze belanden op 70,0% in 2020. De doelstelling die België onderschreef in het kader van de EU2020-strategie is dus niet realistisch.

Tabel 1-2: Componenten van de werkgelegenheid, 1996-2060, scenario van 2017 (1) en verschil t.o.v. het scenario van 2016 (2) (in %)

	FPB					SCV			
	1996	2015	2021 (1)	2021 (1) - (2)	2022 (1)	2022		2060	
						(1)	(1) - (2)	(1)	(1) - (2)
Werkgelegenheidsgraad ¹	58,8	64,2	67,7	0,9	68,2	69,3	1,2	73,2	0,0
Activiteitsgraad ¹	68,8	72,9	74,2	0,2	74,2	75,3	0,0	78,7	0,0
Werkloosheidsgraad ^{1,2}	14,5	11,8	8,8	-0,9	8,2	8,0	-1,5	7,0	0,0
Bevolking op arbeidsleeftijd (x 1000) ³	6703,2	7283,8	7335,2	-0,4	7334,3	7212,5	0,5	7442	-14

¹ FPB: % bevolking 15-64 jaar; SCV: % bevolking 18-66 jaar.

² Incl. oudere niet werkzoekende werklozen.

³ FPB: bevolking van 15-64 jaar; SCV: bevolking van 18 tot 66 jaar.

Bronnen: FPB (MLT) en SCV (jaarlijks verslag)

Net zoals in het scenario van 2016 veronderstelt de SCV in zijn recentste verslag dat een verhoging van de pensioenleeftijd met één jaar resulteert in een uitstel van pensionering met gemiddeld één jaar, waarbij rekening wordt gehouden met de toenemende kansen op instroom in invalideiteit met de leeftijd. De verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd heeft dus een heel gunstig effect op de toekomstige activiteits- en werkgelegenheidsgraad in het scenario van de SCV, wat niet automatisch zal worden gerealiseerd. In 2015 berekende de SCV een alternatief scenario, waarbij enkel de personen die na het optrekken van de pensioenleeftijd niet meer voldoen aan de loopbaanvoorwaarden voor vervroegd pensioen hun pensioen uitstellen totdat ze wel in aanmerking komen voor (vervroegd) pensioen. In dat scenario zou de werkgelegenheidsgraad 1,9 pp. lager uitkomen in 2060 dan in het referentiescenario.

1.2 Uitdagingen inzake productiviteit

Samen met de potentiële werkgelegenheid bepaalt de structurele arbeidsproductiviteit het potentieel bbp. Tussen 1990 en 2016 vertraagde de groei van de structurele productiviteit, tot gemiddeld 0,4% over de periode 2009-2016 (Tabel 1-3). Dit is ver verwijderd van de gemiddelde jaarlijkse productiviteitsgroei met 1,5% die volgens het scenario van de SCV op lange termijn noodzakelijk is. Over de periode 2017-2022 zou er een heel bescheiden herstel zijn van de gemiddelde jaarlijkse productiviteitsgroei, tot 0,6%. Dit betekent echter een achteruitgang t.o.v. de 0,7% die in het vorige verslag voor de periode 2016-2021 werd verwacht, wat het gevolg is van een zwakkere groei van de totale factorproductiviteit. Om aan te sluiten bij het scenario van de SCV dienen zowel de groei van de kapitaalintensiteit als van de totale factorproductiviteit sterk te worden opgedreven.

¹ Gemeten op basis van de enquête naar de arbeidskrachten, voor de leeftijdscategorie 20-64 jaar.

**Tabel 1-3: Ontwikkeling componenten van de productiviteit, 1990-2060, scenario's van 2017(1) en 2016 (2)
(gemiddelde jaarlijkse groei)**

	1990-1999	2000-2008	2009-2016	2016-2021 (2)	2017-2022 (1)	2022-2035	Op lange termijn
Structurele productiviteit per uur	1,8%	1,2%	0,4%	0,7%	0,6%	evolutie naar het langetermijn- scenario	1,5%
waaronder:							
Kapitaalintensiteit	0,6%	0,3%	0,1%	0,2%	0,2%		0,5%
totale factorproductiviteit	1,2%	0,9%	0,3%	0,5%	0,4%		1,0%

Bronnen: FPB (MLT) en SCV (jaarlijks verslag)

2 Houdbaarheid van de Belgische groei: overheidsfinanciën en lopende rekening

De uitdaging bestaat er niet enkel in om het potentieel bbp op te trekken via een verhoging van de werkgelegenheidsgraad en van de arbeidsproductiviteit aangezien deze niet mag gepaard gaan met een stijging van de overheidsschuld of met een langdurig tekort op de lopende rekening. Op termijn zou dit immers leiden tot een rentesnieuwbaleffect of oplopende intrestbetalingen aan het buitenland, wat nefast zou zijn voor de welvaart.

2.1 Overheidsfinanciën

De 'Medium-Term Budgetary Objectives' (MTO) van de Europese Commissie bieden een goede maatstaf om de overheidsfinanciën te evalueren. Het betreft immers een doelstelling voor de begroting over meerdere jaren die gezonde overheidsfinanciën doorheen de economische cyclus moeten garanderen. Het betreft een structurele begrotingsdoelstelling, wat betekent dat er rekening wordt gehouden met het effect van conjuncturele factoren en dat eenmalige of tijdelijke maatregelen buiten beschouwing worden gelaten.

Tabel 2-1 toont dat het stabiliteitsprogramma dat de Belgische federale regering eind april 2017 indiende bij de Europese Commissie duidelijk minder ambitieus was dan het traject dat zij in 2016 voor ogen had. Zo zou het begrotingsevenwicht pas in 2019 i.p.v. in 2018 moeten bereikt worden. De neerwaartse herziening van de begrotingsdoelstellingen zou kunnen samenhangen met de zware inspanningen die hier volgens de MLT van 2016 voor vereist waren. Aldus was er een afwijking tussen het beoogde en het verwachte structureel vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid met resp. 0,7 en 1,8 procentpunt in 2017 en 2018.

De vergelijking tussen de MLT van 2016 met deze van 2017 toont dat er het afgelopen jaar wel degelijk een verbetering was van het verwachte begrotingstraject in 2017 en 2018, ook al blijft die verbetering met 0,2 procentpunt in beide jaren te laag om te voldoen aan het begrotingstraject dat conform de MTO in 2016 werd ingediend. Vanaf 2020 zou het structureel vorderingensaldo volgens de recentste MLT lager zijn dan in 2016 was voorzien bij ongewijzigd beleid.

Tabel 2-1: Ontwikkeling van het structureel vorderingensaldo volgens de MLT en het stabiliteitsprogramma, scenario's van 2017 (1) en 2016 (2) (in procent van het bbp)

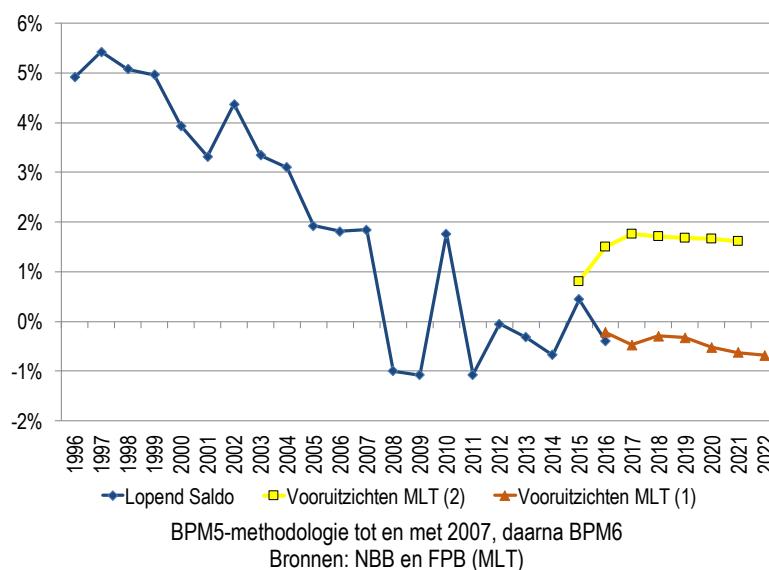
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Structureel vorderingensaldo (gezamenlijke overheid)								
MLT (1)	-2,1%	-1,9%	-1,3%	-1,6%	-2,0%	-2,3%	-2,4%	-2,4%
MLT (1) - (2)	-	0,2%	0,2%	0,2%	0,0%	-0,2%	-0,3%	-
Trajectstabiliteitsprogramma conform MTO (1)	-	-2,0%	-1,0%	-0,4%	0,0%	0,0%	-	-
Trajectstabiliteitsprogramma (1) - (2)	-	-0,3%	-0,2%	-0,4%	0,0%	-	-	-

Bronnen: FPB (MLT) en stabiliteitsprogramma 2016-2019

Ondanks de lichte verbetering van het structureel vorderingensaldo in 2017 en 2018 volgens de recentste MLT en de matiging van de begrotingsdoelstellingen blijft een grote inspanning noodzakelijk om te voldoen aan het stabiliteitsprogramma dat in 2017 werd ingediend. De kloof tussen het verwachte structureel vorderingensaldo volgens de recentste MLT en het stabiliteitsprogramma blijft met -0,3 % van het bbp in 2017 beperkt maar dit loopt op tot -1,2 % van het bbp in 2018 en -2,0 % van het bbp in 2019. Wellicht verklaart dit waarom de federale regering in haar begrotingsakkoord van eind juli 2017 de doelstelling om een structureel begrotingsevenwicht te bereiken in 2019 loslaat en ook voor 2018 de netto-inspanning beperkt tot 0,6% van het bbp.

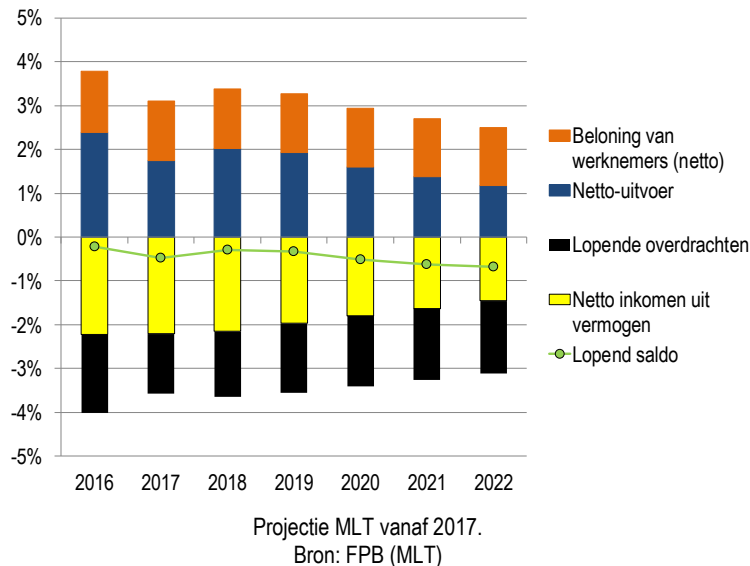
2.2 Lopende rekening

Tussen 1996 en 2009 was er een sterke achteruitgang van het saldo van de Belgische lopende rekening. Sindsdien was er een stabilisering rond het nulsaldo. Uit de analyse van de MLT van 2016 bleek dat deze stabilisering het gevolg was van prijsontwikkelingen, waarbij een verslechtering van de ruilvoet over de periode 1996-2009 wegviel. Eén belangrijke oorzaak hiervan was de sterk daling van de olieprijsen na 2008. De MLT van 2016 verwachtten een verdere stabilisering van het lopend saldo over de period 2016-2021 wat grotendeels het gevolg zou zijn van het overheidsbeleid (CRB, 2017b).

Grafiek 2-1: Het lopend saldo in België, 1996-2022, scenario's van 2017 (1) en 2016 (2) (in % bbp, volgens de betalingsbalans, BPM5 en BPM6)

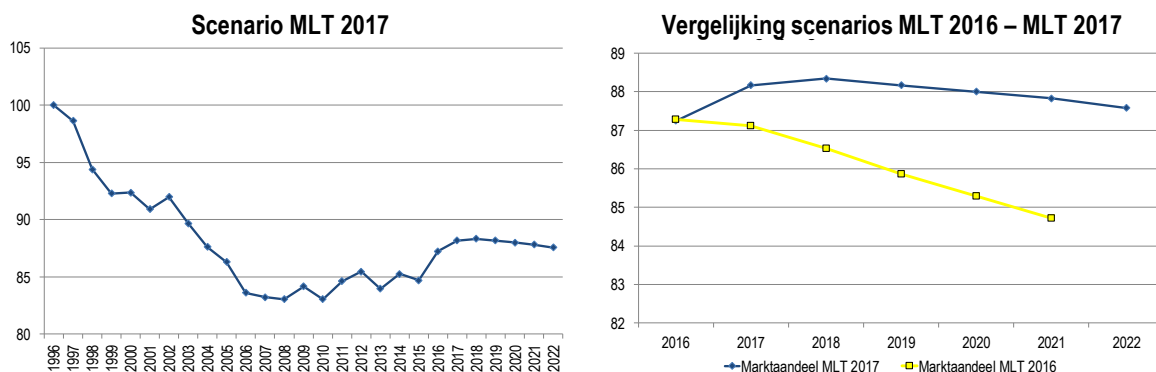
Nu zien we op Grafiek 2-1 dat het lopend saldo volgens de recentste MLT over de projectieperiode licht negatief zou zijn terwijl in de MLT van 2016 nog een positief saldo werd verwacht. De belangrijkste reden hiervoor is de sterke neerwaartse herziening van het netto-inkomen uit vermogen. Met name de inkomens uit buitenlandse directe investeringen en uit portefeuillebeleggingen zouden de gegenereerde netto-inkomens naar beneden trekken (NBB, 2017, blz. 85). Zoals blijkt uit Grafiek 2-2 verklaart dit echter niet de lichte achteruitgang van het saldo over de projectieperiode. Die achteruitgang is hoofdzakelijk het gevolg van het dalende handelsbalansoverschot.

Grafiek 2-2: Verdeling van het lopend saldo in België, 2016-2022 (in % van het bbp)

In 2017 zou het handelsbalansoverschot een ongunstig ruilvoeteffect ondervinden, wat niet was voorzien in de MLT van 2016. Op middellange termijn zou de uitvoer iets minder groeien volgens de recentste MLT dan volgens de MLT van 2016. Zoals Grafiek 2-3 laat zien, zou dit niet het gevolg zijn van een verlies aan marktaandeel op de uitvoermarkten maar wel van een minder sterke groei van de uitvoermarkten.

Grafiek 2-3: Ontwikkeling van het marktaandeel van de Belgische uitvoer (1996 = 100)

Projectie MLT vanaf het jaar waarin het scenario werd gepubliceerd.
Bron: FPB (MLT)

De tweede reden voor het lagere handelssurplus op middellange termijn is een meer uitgesproken invoergroei, mede door de dynamiek van de binnenlandse vraag. De binnenlandse vraag zou volgens de recentste MLT sterker groeien over de projectieperiode dan was voorzien in de MLT van 2016 zodat ze ook sterker zou toenemen dan het bbp, zowel in volume als tegen marktprijzen.

Vanwege het negatief effect dat dit heeft op de handelsbalans moet een langdurig onevenwicht tussen de binnenlandse vraag en de binnenlandse productie vermeden worden. Aangezien de groei van het potentieel bbp op termijn sterk moet stijgen (cf. supra) zal ook de binnenlandse vraag aanzienlijk sterker moeten groeien dan vandaag. Opdat dit niet gepaard zou gaan met een onhoudbaar handelsbalanstekort, betekent dit dat ook de exportcapaciteit van de economie moet toenemen, in lijn met de binnenlandse vraag. Aangezien deze voorwaarde zelfs bij een relatief lage groei niet vervuld is, zien we hier opnieuw een uitdaging.

3 Conclusies

Om een hoge levensstandaard en gezonde overheidsfinanciën te kunnen verzekeren in een context van vergrijzing zou de structurele groei van de Belgische economie de komende jaren aanzienlijk moeten versnellen. Hoewel de MLT van 2017 een heel lichte toename van de potentiële groei van het bbp verwachten in vergelijking met de MLT van vorig jaar, zou de structurele arbeidsproductiviteit minder sterk groeien terwijl deze hefboom op termijn de belangrijkste bijdrage aan de potentiële groei zou moeten leveren. Het optrekken van de structurele productiviteit vormt dus een eerste belangrijke uitdaging voor de Belgische economie.

De kleine opwaartse herziening van de groeiverwachtingen zou het gevolg zijn van een verbeterende arbeidsmarktsituatie, in het bijzonder van een gevoelige daling van de werkloosheidsgraad. Desondanks zou de werkgelegenheidsgraad in 2020 ruim onder de doelstelling van de EU2020-strategie blijven. Er zullen inspanningen nodig zijn om te verzekeren dat de niet-inflatoire werkloosheidsgraad op lange termijn verder daalt tot 7,0% en dat de optrekking van de pensioenleeftijd zich zoveel mogelijk vertaalt in een uitstel van pensionering.

Het optrekken van de potentiële werkgelegenheid en van de structurele arbeidsproductiviteit wordt bemoeilijkt doordat deze geen zware negatieve impact mogen hebben op het structureel vorderingensaldo. Er moeten immers zware inspanningen gebeuren op het vlak van overheidsfinanciën. In 2017 zou er weliswaar een kleine verbetering zijn van de overheidsfinanciën maar bij ongewijzigd beleid zou het structureel vorderingensaldo vanaf 2018 verder ontsporen.

Een hogere structurele groei is ook niet duurzaam als deze gepaard gaat met een tekort op de lopende rekening. De sterke achteruitgang van het lopend saldo sinds 1996 viel stil onder impuls van de gedaalde olieprijs maar de komende jaren dreigt er een steeds groter tekort te ontstaan, deels vanwege een lage groei van onze exportmarkten en deels door een aantrekkende binnenlandse vraag. Nochtans zal er voor een hogere structurele groei in de toekomst een sterkere stijging moeten zijn van de binnenlandse vraag. Er moet absoluut vermeden worden dat deze stijging leidt tot een onevenwicht waarbij de uitgaven aan het buitenland groter zijn dan de buitenlandse inkomsten die de Belgische economie kan genereren.

4 Bibliografie

CENTRALE RAAD VOOR HET BEDRIJFSLEVEN SECRETARIAAT (CRB, 2017a), *Verslag werkgelegenheid en concurrentievermogen : Deel 2, CRB 2017-0155*, Brussel, Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, 27 blz.

CENTRALE RAAD VOOR HET BEDRIJFSLEVEN SECRETARIAAT (CRB, 2017b), *Documentatienota : Het gebruik van de economische vooruitzichten van het Federaal Planbureau voor het economisch beleid*, CRB 2017-0043, Brussel, Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, 14 blz.

STUDIECOMMISSIE VOOR DE VERGRIJZING (SCV, 2017), "Jaarlijks Verslag", *Hoge Raad van Financiën, juli 2017*, 58 blz.

EUROPEAN COMMISSION (EC, 2017), "Landverslag België 2017", COM(2017) 90, 22 februari 2017, 61 blz.

FEDERAAL PLANBUREAU (2016), "Economische vooruitzichten 2016-2021", juni 2016, 95 blz.

FEDERAAL PLANBUREAU (2017), "Economische vooruitzichten 2017-2022", juni 2017, 90 blz.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (NBB, 2017), *Jaarverslag 2016: Economische en Financiële ontwikkelingen*_Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht, Brussel, 244 blz.